Fazekas László

„RENDSZERT KÖRÉM HIÁBA FONTOK”

Versválogatás

FAZEKAS LÁSZLÓ NÉHÁNY VERSE ELÉ

„Nem lehet tovább mondani.
Nincs szó, mely képes volna tovább mondani.
Az igazságot nem lehet, nem kell kimondani.”

Fazekas László: *Daśākāro vaśī. A tíz hatalmasság.*
Budapest, 1984, Buddhista Misszió, 15. o.

Fazekas László elsősorban nem költő és író volt, ahogy a róla szóló – igencsak kevés – irodalomban találhatjuk, hanem körülbelül az 1950-es évek közepétől saját külső és benső világát a buddhista (és hindú) tanítások fényében kontempláló, szellemi útját mélyen átélő és megvalósítani törekvő ember.

Rövid életrajzaiban nem említik, hogy jelen volt a magyarországi Buddhista Misszió kezdeteinél, egy időben budai vezetője, HeténYi Ernő és Rács Géza alatt, Mahánámó rendi néven. Fő feladatai a Misszió könyvtárának kezelése és a novíciusokkal való foglalkozás voltak. 1959-ben, tizennyolc évesen László András is nála kérte felvételét. Életének legtöbb mozzanatát az általa megismert tradicionális tanítások fényébe állította, vizsgálta, levonva belőlük és élve az emberi életen, sorson túlmutató konzekvenciákat.

Erről tanúskodnak *A tíz hatalmasság* és *A megvallatott gyermekkor* című művei is. Előbbi a *namcsu vangden (dasákáró vasí)* – számára nagy jelentőségű – buddhista szimbólum elemzése, aminek értelmezését saját szellemi útja állomásainak közvetlen és mély bemutatása segítségével végezte el. Az interpretáció mellett e mű példát és metódust ad a személyes életút vizsgálatára, olyan mély, a személyiségre és annak létforgatagba vetettségére való önreflexióival, mely túlmutat és túlvezet az életút keretein. A szimbólum elemzése során feltárul, miként lehetséges ez utóbbi felölelése és meghaladása.

Első regénye *A megvallatott gyermekkor* csodálatosan ötvözi a leíró széplírát esszé jellegű szemlélődésekkel, melyek az emberi személyiség formálódásának kontemplatív megismeréséről tanúskodnak. Nevezhetnénk akár gondolati lírának is, ahogyan az egyes fejezetekben, címkékkel ellátva felvezeti a visszaemlékezéseket, tágabb és mélyebb pers-

pektívákat adva azoknak. Ilyen témákat érint például: ősfélelem, szemlélődés, barátság, az éntudat és a tudatosság kialakulása, a gyermeki tudat mibenléte, a kisgyermek létélménye, a kamaszkor átélései, szerelem, szexualitás, közösség és elkülönülés – ekképpen vezetve végig az olvasót gyermek- és kamaszkori évein. Hangja erős, tiszta, őszinte. Szépen ír, gondolkozása higgadt, tudatos, az életeseményeket kellő távolságtartással, mintegy filmszerűen jeleníti meg. Az az érzésünk, hogy egyszerre szól róla és másvalakiről, akiről azt állítják, hogy ő volt korábban. A kisregény egy igazi gyöngyszem, egyedülálló irodalmi mű a magyar szépprózában.

Alább közölt verseiből kitűnik, mindig is az foglalkoztatta, ami áttetszik és túlmutat a látszólag egyetlen emberéletbe sűrített tapasztalásokon. Szinte mindegyikben megjelenik az egyedülvalóság, a mindent-felölelés, a tudatosság és a teremtőerő. Gyakran átviláglik a buddhista nem-én és üresség, sőt a hindú *dvaitádvaita* (egyszerre kettős és nem kettős) tanítás. Ezzel összhangban a teremtett világot úgy szemléli és ábrázolja, aminek jelenségeiben és történéseiben – a teremtőerő és a tudatos szemlélés által – felsejlik a túlnani, a szavakkal kifejezhetetlen, a végső. Verseinek hullámzása, képi és gondolati gazdagsága líraian jeleníti meg a létforgatagot. Ez azonban sohasem önmagáért való költészet: célja mindig „az átkelés a túloldalra". A sorok közötti láthatatlan sorok tovább zengenek az örökkévalóságban.

Ellenpont

Mérget veszel be, minden pillanat
melledbe szúrja szúrófegyverét,
de futsz, elbuknod addig nem szabad,
míg fel nem ittad minden táj szinét.

Nekem időm van, perceim tömör
tömegbe gyűlnek, várnak, mind enyém.
Ha kézenfoglak, téged sem gyötör
többé a gyors idő… Pillants belém!

Nem én vagyok…

Nem én vagyok, akit láttok,
őt tépdesi a félelem,
gyanakszik, sérül, összedőlne,
mert kártyavár csak nélkülem.

Nem én vagyok a test, az elme,
a gondolat kinőtt ruhám,

ott füstölgök az elme mélyén,
a tett előtt, a szó után.

Rendszert körém hiába fontok,
a gondolat kong és dadog.
Mindenki tudja, mégsem érti,
mert érthetetlen hogy vagyok.

A zárt alak repedt edény csak,
a mélye reszket, mert üres,
a megcsalt ösztön vérre szomjas,
de azt hiszi, engem keres.

Töredék

A földben állok, hűvös a gyökér,
a törzsemen, a héj alatt
megbújnak a bogarak,
a karjaimon levelek,
ágaim közt fújnak a szelek…

Erő

Honnan való e világvégi csönd? Vagy
nem csönd ez? Zúgás, zengés? Az se. Hő?
Fény? Jég? Sötétség? Űr? A teljes egység?
Nem. Még nem az. Csak árad az erő.

A szép jelen

Hogy csillan a hab! A szertelen
bőséggel áradó lét ha sodor
mersz-e nevetve siklani velem?
Se múlton csüggő gondolat,
se jövőt féltő mozdulat,
csak a hab ez a szép jelen.

Most vége, nézd: felhőárnyazta erdő,
vihar jön. Szobánk falán
tűnődve pislog a magány.

Miért is jöttél velem a szálló
perceken át a tünékeny habon?
Enyém vagy-e? Most áll az idő,
tépelődve a múlt morajját hallgatom.

Aztán mi lesz, ha felleg oszlik,
s hol sötét gomollyal borzolt vihar dúlt,
hajnali napkorong kúszik az égre?
Már újra élünk. Felelj, mivégre
csodáljuk ismét az iramló lét aranyát?
Mi dolgunk itt? Hiába kérdezem?
Nem verhetünk sehol örök tanyát?

Hogy csillan a hab! A szertelen
bőséggel áradó lét hogy sodor!
Ámulj csodáin, nézegesd velem.
Se múlton csüggő gondolat,
se jövőt féltő mozdulat,
csak a hab ez a szép jelen.

Negyven évem

a negyven év az mind jelen
más az mire emlékezem

velem együtt születtetek
galaktikák naprendszerek

ha nagyon oda figyelek
ősléteimre ismerek

a messzi múltra amikor
csak szín voltam zöld és bibor

kemény kő fém aranyhomok
eonok teltek eonok

páfrány egysejtü behemót
évezredek évmilliók

és így múlt el az ifjuság
sumérok kelták dravidák

ez mind én voltam én magam
kezem szemem szivem hajam

a negyven év az mind jelen
eonokra emlékezem

A könyvtárban

Széles, nagyívű ablakok, sötét
udvarra nyílnak. Porlepett, nehéz
falak. Figyelj! Egy halvány, karcsu kéz
villantja a könyvtár homály-ködét,

a polcra könyvért nyúl. Szemből mögéd
egy szürke szem sugárzó fénye néz.
Amott egy szájról mintha gyönge méz
csorogna. Nézd a lélek örömét,

amit betűkbe hűn vetett hitért
jutalmul ád az ég. A fal egész
hosszában s fel könyvrengetegbe vész.

A lélek csöndes itt, hűvös, kimért
mint régi ékszerműves. Nem kisért
se test, se hír, az ember jóra kész.

Kezdetektől

Sehol a földön föld alatt
vizekben és vizek alatt
egekben és egek alatt
napokban és napokon túl
ködökben és ködökön túl
a görbe teret végigjárva
és visszatérve önmagába –
sehol nem talál semmit a jámbor
csak amit ismer önmagából

A végtelen térben tárgyak vonulnak
kezdetektől az időtlenig nyúlnak
győzelme inkább mintsem kudarca

fölizzik rajtuk az ember arca
szemmel a szemekbe visszanéznek
és hangtalanul pihenni térnek

Minden belőled származik

Ha magadat fölismered
fényem fölinni is mered
a sárgát meg a vöröset
a tisztát meg a füstöset
fehéret, kéket és a zöldet
a mennyet, poklot és a földet

Te vagy a fény árnyéka, te
a fa ága és a gyökere
a végtelen nagy, a kicsi
elemek bozsgó lényei
csillagfátyol az éj haján
folt a napkorong mosolyán

Te vagy az anyák selyme, te
és az apák kérges keze
a tanítás, a szeretet
ki- és be-járó lehelet

A vérszivók, a döglidércek
a sárkányhalak jönnek érted
a tigrisúr, a farkasember
terád fenekszik este-reggel
ha rájuk nézel, jól tudod
csak te cseréltél alakot

Minden belőled származik
a lények és hiányaik
a kusza szőttes tág világa
és egyszerű, kopár fonáka
jelet adó és aki látja
sőt a jeladás lefolyása
téged villant föl új alakban
ismerd föl mindet önmagadban

Bráhmán

Ha a csöndben a szót megtalálnám –
átölelne Bráhmán
Ha a ricsajt is szótlanul állnám –
átölelne Bráhmán
Ha az úttalan vadont bejárnám –
átölelne Bráhmán

Kemény kőágyon
eleven párnán
vergődve, sírva
örömben járván –
éber éjszakáim, részeg nappalaim
szakadék egein, ércszikla falain
megelevenedve, halálra zúzódva
évmilliók óta
tévelyegve árván –
ha nem érezném, ha nem is látnám –
minden pillanatban átölel Bráhmán
átölel Bráhmán

Csodáid izzásában

Nem hittelek. Hogy itt vagy. Így. Ruhátlan.
Hogy visszakaplak ennyi év után.
A ragyogást, izzásodat sután
öleltem át. Csak égtem. Nem találtam
saját lángomra. Áradó sugárban
csak fuldokoltam, tátogtam bután.
Hízlaltam sorsom a csodák husán,
s most mégse hinnék már húsvér csodádban?

Ragyogásodba boríts be egészen,
engedd, hitetlent, égessen tüzed,
gyújts föl, hadd fogjak velőmig tüzet!
Lángommal engedj izzásodba lépnem:
sziszegve fűtik egymást a tüzek –
Csodáid izzásában kell kiégnem.

A kútnál

Majd csak a nyárfákkal,
hegyháti mohákkal
beszélem meg itt lenn,
hogy a hosszú útra,
feneketlen kútba
mit kellene vinnem…

Aki játszik

Ne húnyj szemet
mi idelátszik
mutatja azt
mi odatúl

mozdulj egyet
aki játszik
formát cserélni
megtanul

Fölmentés

Föl is ment nyomban, ami vádol
bezárkózó, szikkadt magány
befelé fordult létparány
világot bonthat ki magából

Titok

Ne, ne az egészet
csak sejtess egy hajlatot
a többi maradjon
szívdobbantó titok

Gyújts föl

Percenként gyújts föl – világom elégesd
énekelj, táncolj kettőnk végzetéhez
amíg egymásból fel tudunk lobogni
új s új nap indul hevünktől forogni

Szentély

Sziklaösvény kősivatag éjén
combpillér fehérlik meredélyén
meglódul, perdül égtáj és irány
sarkifény ég a mellgömb pólusán
fenékkupolaszentély imája
sorsom zárja, nyitja, újra zárja

15 haiku

1
Minek annyi szó. Elég
ha roppan
a gally. Fellángol az ég.

2
Sikló kavics a habon.
Napsütés.
Mindig. Ez örök napom.

6
Tudjam, hova lépek?
És ha nem tudom,
végül hova lépjek?

8
Élő, légy halott!
Halott – mint elevenen.
Így tettél nagyot.

14
Ki vagy, senki, hogy
veled mindig az lehetek,
aki vagyok?

Együtt veled

Nem vagy már? Nem lehet!
Azon túl együtt veled.
Titkom ez – hozzád megyek –

nem vagy, de együtt veled.
Jössz hamar? Nem, nem lehet!
Most. Mindig. Együtt veled…

(1966. augusztus)

Lángszemedben

Szemek, szemek, megnyíló zárt kapuk,
egy árva láng ég csak a mélysötétben.

Szemek, szemek, ó mennyi szem, ha mindbe
belépni tudtam volna, benne élni,
árnyukba húnyni, fényükben kinyílni, szemek mélyére, hogyha lemerűlni
tudhattam volna ezer életemmel!

Sötét erdőből futtam, félelem,
iszonyat űzött, szörnyei szivemben,
akkor nyitottál te elém kaput –
szemet, szemet nyitottál rám az éjszakában.

Ha nem tudnálak, és nem ismernélek,
nem volna rólad semmi más jelem,
ezer életben százmillió szempár
nyitná is rám a fényt szóró kaput:
e sok-mindből bizton kivennélek,
csak a szemedről is megismernélek –
Sötét mélyében lángoló szemednek
csillársugárban fürdenek a termek.

Tizenkét szabálytalan haiku

1
Borzas hegy, selyemhaju tó,
Nap, bor, tőkén gerezd –
Szepezd.

3
A tó, a hegy, az ég
csupán képek-e?
Vagy törvény képlete?

5
Az évek ízét kóstolom.
Hány pohárral
maradt még borom?

7
Lábam az avart járja.
Fehérlik
egy mókus koponyája.

11
A Nap vérében lubickolok.
Szívem nem ver,
megnyugodott.

12
Az éj alatt, a víz felett
ülök ezredek óta.
Veled.

Négy év

1942
Szörnyeteg éj.
Torkában a világ csöndje.
Nyeli üvöltve.

1943
Évek. Szavak.
Hogy értsd az okokat:
gyors géppisztoly-sorozat.

1944
A szeméből csak az iszonyat.
Ez az iszonyat
megmarad.

1945
Mázsás sírkő a vállon.
Cipelem, míg élek
halálom.

Hány végtelen?

Világok létét mihez mérhetem?
Belefáradtam már a méretekbe:
hány végtelen száguld a végtelenbe?
Lehull a szám, a szó: az értelem.
Talán az ösztön… Így átélhetem,
s helyette önmagammal érhetem be –

A megbetűzött óceán

Legyen – néztem az alvó óceánra –
ez itt alfája, ez itt ómegája.
Hogy dolgom elvégeztem? Nem tudom.
Indulnom kell az úttalan úton.

Az üzenetben

Ne engem.
Ami bennem,
csak azt.
Ne panaszt,
az üzenetet!
Abban maradhassak veletek.

„Amikor Jadzsnavalkia elbúcsúzott két asszonyától: Katjajánítól, aki gyermekeit szülte és nevelte, és Maitréjítől, aki csak a szív békességére vágyott, mégegyszer magához hívatta fiatal barátját, Artabhágát. Maga mellé ültette, és két nap, két éjjel beszélgettek. A harmadik nap reggelén Jadzsnavalkia megáldotta övéit, és elindult egyedül a nagy hegyek felé."

Összeállította és a bevezetőt írta: Király Liliom

Források

Fazekas László: *Éjféli nap*. Budapest, 1967, Szépirodalmi Könyvkiadó, 53., 74., 98., 101., 118., 146., 165., 223. o.
Uő: *Sziklaösvény*. Budapest, 1973, Szépirodalmi Könyvkiadó, 9., 12., 20., 42., 68., 69., 70., 75., 78., 83–85., 91. o.
Uő: *Bölény a falon*. Budapest, 1977, Szépirodalmi Könyvkiadó, 12., 17–19., 99., 103., 104. o.